

RAMON ORDEIG MATA, *CATALUNYA CAROLÍNGIA*, VOL. VIII, *ELS COMTATS D'URGELL, CERDANYA I BERGA*, 2 VOL., BARCELONA, INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, 2020, 975 P. (MEMÒRIES DE LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA; CXI)

Ramon Ordeig publica aquest nou volum, el VIII, de la col·lecció «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica», a la qual pertany l'obra *Catalunya carolíngia*, fundada per Ramon d'Abadal de Vinyals i que ara dirigeixen Gaspar Feliu i Josep M. Salrach. Ordeig també va tenir cura del volum IV, publicat el 1999, dedicat als comtats d'Osona i Manresa, i va col·laborar en el volum VI, centrat en els comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet, publicat el 2006.

De la voluminosa tasca duta a terme per Ordeig, ens en dona compte el contingut d'aquest volum VIII: 907 documents autèntics (422 pergamins), 252 còpies procedents d'edicions antigues i fonts diverses de reculls manuscrits de Jaume Pasqual i Roc d'Olzinelles, i 233 registres de documents publicats en altres edicions de la mateixa col·lecció i que afecten els comtats dels quals s'ocupa el nostre volum.

Les fonts documentals històriques de les quals provenen els documents que es publiquen són els arxius Capitular i Diocesà de la Seu d'Urgell, l'Arxiu Reial de Barcelona, el del Bisbat de Solsona, la Biblioteca de Catalunya i l'Arxiu del Ducat de Cardona.

El volum en qüestió, dividit en dues parts, inclou una breu introducció dels directors de la col·lecció amb una descripció general de l'obra i amb una recordança dels seus predecessors, Anscari Mundó i Josep M. Font Rius.

La primera part comença amb un estudi introductori molt acurat a càrrec del responsable de l'edició, Ramon Ordeig, que inclou la relació, llarga, de la bibliografia utilitzada en l'obra. En un primer apartat l'autor refereix la projecció històrica i geogràfica del treball i situa l'origen dels comtats d'Urgell i Cerdanya en la persona d'Asnar Galí, titular del comtat d'Aragó i el qual, expulsat d'allí pel seu gendre, va a França, se sotmet a Carlemany i li lliura aquells territoris; el franc ja li concedeix a canvi la investidura comtal sobre els mateixos, que Galí conserva fins a la mort (aquest comte exerceix també la jurisdicció del Pallars i la Ribagorça). Al primer comte carolingi d'Urgell el succeeix el seu fill Galí Asnar, fins que és expulsat d'Urgell abans de l'any 839 pel comte Sunifred de Carcassona. Uns comtats, d'altra banda, sorgits i erigits al marge del de Barcelona.

Uns altres apartats d'aquesta introducció, el segon i el tercer, es refereixen als anomenats «elements d'informació», és a dir, la historiografia tinguda en compte per Ordeig: obres que es remunten al segle XII, com les *Gesta comitum Barchinonensium* o la *Vita sancti Theodardi*, i altres dels segles posteriors fins a principis del segle XX, amb autors com Francesc Diago, Melcior Solé, Antoni V. Domènec, Dídac Montfart-Sorts, Bonaventura Tristany-Bofill, Edmond Martène, Antoni Fiter, Jaume Caresmar, Joan Francesc de Masdeu, Jaume Villanueva, Lluís Dalmau, Ferran Valls, Jaume Martí i un llarg etcètera.

L'apartat següent ja s'ocupa de les fonts diplomàtiques: l'Arxiu dels Comtes d'Urgell, tot i que la majoria dels seus manuscrits s'han conservat a través de publicacions posteriors i alguns es troben als Archives Nationales de France; els arxius i els cartorals dels comtes de Cerdanya, en bona part conservats a l'Arxiu Reial de Barcelona i a l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell, a més d'altres de dispersos fins i tot per col·leccions privades; els arxius vescomtals de Castellbò, Berga i Cardona, repartits avui també entre altres arxius actuals, com l'Arxiu del Ducat de Cardona, els capitulars de Vic i d'Urgell, el Reial de Barcelona, etc.; els arxius dels coprínceps d'Andorra, repartits avui sobretot entre el l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell i els Archives Nationales de France, i també en la *Collection Doat*, a la Bibliothèque Nationale de France; els cartorals i l'Arxiu de la Seu d'Urgell, amb documents que en part també són a la Biblioteca de Catalunya; els arxius de Sant Climent de Codinet, Sant Sadurní de Tavèrnoles, Santa Cecília d'Elins i Sant Llorenç prop Bagà, que avui es troben especialment repartits entre l'Arxiu Capitular de la Seu, el Reial de Barcelona i la Biblioteca de Catalunya; el cartoral de Solsona, que és als arxius Capitular i Diocesà de Solsona; els arxius de Santa Maria de Serrateix, Sant Llorenç de Morunys i Sant Pere de Portella, que també es troben en bona part als arxius eclesiàstics de Solsona (sens perjudici d'altres documents que es localitzen a l'Arxiu de la Seu d'Urgell i a la Biblioteca de Catalunya, entre d'altres); l'Arxiu de Santa Maria d'Organyà, que avui es troba a la Biblioteca de Catalunya; i altres arxius dels monestirs de Santa Maria de Ripoll, Sant Joan de les Abadesses, Sant Miquel de Cuixà i altres, conservats en diferents institucions públiques, eclesiàstiques i privades.

És extraordinària la recopilació documental duta a terme pel nostre autor, amb desenes d'arxius i edicions documentals consultades, perfectament i detalladament descrites en la introducció. I, de fet, aquesta tasca tan lloable no acaba aquí, ja que, juntament amb la localització i l'anàlisi d'aquesta ingent documentació, Ordeig també classifica i separa la documentació que, tot i haver estat respectada fins a l'actualitat, ha pogut acreditar que és falsa, i que també detalla (existent en diversos arxius).

A continuació s'inicia el diplomatar, recopilat i publicat entre la primera i la segona parts d'aquest volum VIII de *Catalunya carolíngia*. El primer document està datat vers l'any 789 (carta del levita Alcuí de York al bisbe Fèlix d'Urgell, on el primer explica que ha sentit a parlar de la pietat del segon i s'encomana a les seves pregàries) i el darrer és del 13 de febrer de 1019 (un capbreu sobre les propietats llegades per la vescomtessa Sança a la catedral d'Urgell). Després l'autor també transcriu vint-i-set documents falsos, datats entre els anys 779 i 1000 (de diferent naturalesa, com una butlla papal, donacions comtals, una carta de repoblament d'Andorra per Carlemany i el seu fill Lluís, la consagració de la catedral de la Seu d'Urgell per Sisebut, etc.).

L'obra d'Ordeig es completa amb uns mapes elaborats per Jordi Bolòs i Víctor Hurtado, quinze en total, dels comtats catalans i particularment dels que ens ocupen; i un índex alfabètic de noms elaborat pel mateix Ordeig i per Abel Rubió.

Aquest volum conclou finalment el projecte iniciat per D'Abadal fa gairebé un segle, però al qual, a criteri dels directors actuals, encara se n'afegirà un novè que ja s'està preparant i que recollirà documents de tots els comtats apareguts amb posterioritat a l'edició dels volums respectius i un regest concís de tota la documentació publicada.

Per tant, hem de felicitar doblement l'aparició d'aquesta obra, pel seu contingut i per la informació que conté dels comtats d'Urgell, Cerdanya i Berga, d'una banda; i perquè conclou aquest llarg, desitjat i tan necessari projecte de recerca i salvaguarda de la documentació històrica dels territoris de la Catalunya Vella, de l'altra.

Coneixem la tasca que està fent Ramon Ordeig amb diverses obres centrades en la Catalunya dels segles X i XI. La seva aportació és fonamental per al coneixement històric del nostre país en un moment decisiu per a la seva formació política i social i per a la consolidació de les seves institucions comtals.

Josep Serrano Daura